

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔ

Ի Ս. ԳԻՐՍ ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆԻ

Քննեցի՜ գիտնա՜ (ՅՆ 5, 39):

Զ.

ՓԱՌԻ Ի ԲԱՐՁՈՒՆՍ ԱՍՏՈՒՄՈՅ:

Մ.— Նոյնպէս եւ Յիսուս Քրիստոս է Տէր խաղաղութեան (Թս 3, 16), «զի նա է խաղաղութիւն մեր» (Եփ 2, 14), որ «եկն աւետարանեաց խաղաղութիւն» ամենեցուն (Եփ 2, 17), եւ որոյ վարդապետութիւնն է «աւետարան խաղաղութեան» (Եփ 6, 15). հուսկ ուրեմն նա ինքն է՝ որ իբրեւ քաւիչ եւ հաշտարար ընդ մէջ Աստուծոյ եւ մարդկան՝ «արար խաղաղութիւն արեամբ խաչին իւրոյ» (Կղ 1, 20. Հռ 5, 844. Եփ 2, 14 հ.): Հաւատա՞ս այսմիկ:

Հ.— Այո՛, բարեկամ, հաւատամ յամենայն անձնէ իմմէ եւ յամենայն սրտէ իմմէ:

Մ.— Դարձեալ, ո՞չ ապաքէն Յիսուս «քարոզէր զաւետարանն արայութեան» (Մթ 4, 23, 9, 35 եւ բազում ուրեք ի Ն. Կ.), եւ հիմեց հաստատեց զարայութիւնն Աստուծոյ կամ երկնից (Մթ 6, 33, 13, 24 եւ յայլ բազում տեղիս), եւ որոյ վարդապետութեան գլխաւոր յայտարար նշանակք եւ էական սկզբունք բովանդակեալ են ի փառոցն յերին (Մթ գլ. 5-7 եւ գլ. 13), զորս Պաւլոս Առաքեալ ճշգիւ գտակաւ եւ զիպողապէս համառօտելով սահմանէ այսպէս՝ «Զի ոչ է արայութիւնն Աստուծոյ կերակուր եւ ըմպելի, այլ՝ արդարութիւն եւ խաղաղութիւն եւ խնդրութիւն ի Հոգին Սուրբ» (Հռ 14, 17): — Ըստ այսմ մարթ է ասել՝ թէ մարդոյս համար գերազնի քաւիչն՝ Աստուծոյ արայութիւնն է, այսինքն՝ ի ձեռն Յիսուսի հաստատեալ աստուածեղէն կարգաւորութիւն իրաց, որք յԱստուծոյ անդատին ի յաւիտենից սահմանեալ, Քրիստոսի մահուամբ հիմնեալ են, եւ Սուրբ Հոգեով արդեամբք կտարարին: Եւ միանգամայն ասել, սրբութիւն եւ երանութիւնն համարէն մարդկութեան, կամ ազգի մարդկան, ի ծառայութեան Աստուծոյ (Եփ 1, 3-12. Փպ 2, 15. Կղ 1, 22. 2 Պա 3, 14):

Հ.— Հաւանիմ եւ ես. միայն թէ պատեհ է աստէն հարցանել՝ թէ զիմեղ մեկնելի է Յիսուսի խօսքն թէ՛ «Մի՛ համարիք եթէ եկի արկանել խաղաղութիւն յերկիր. ոչ եկի արկանել խաղաղութիւն, այլ՝ սուր» (Մթ 10, 34), կամ որպէս ասէ այլուր՝ «Համարիք եթէ խաղաղութիւն եկի տալ յերկիր. ո՛չ, ասեմ ձեզ, այլ բաժինս» (Ղկ 12, 51):

Մ.— Այդ խօսքն ասաց Յիսուս նշանակելով զհոգեկան, բարոյական եւ մտաւորական յուզմունս եւ խռովութիւնս, ըզհակառակութիւնս եւ զերկպառակութիւնս, զորս ի հարկէ եւ անվրէպ յարուցանելոց էր քրիստոնէական հաւատոց քարոզութիւնն ի մէջ հեթանոս աշխարհի, որպէս եւ նա ինքն Յիսուս մեկնէ ասելով թէ՛ «Բանդի եկի քակել զայր ի հօրէ իւրմէ, եւ զզուսոր ի մօրէ իւրմէ, եւ զհարսն ի կնսրէ իւրմէ. եւ թշնամիք առն՝ ընտանիք իւր» (Մթ 10, 35 հ.). կամ՝ «Զի եղիցին յայսմ հետէ հինգ ի տան միում բաժանեալք» եւն. (Ղկ 12, 52 հ.): Որպէս եւ արդէն կանխաւ զուշակած էր Սիմէոնի ձեռնին ասելով ցՄարիամ՝ «Ահա սա [մանուկն Յիսուս] կայ ի գլորումն եւ ի կանգնումն բազմաց ի մէջ Իսրայելի, եւ ի նշան հակառակութեան» (Ղկ 2, 34):

Հ.— Ապաքէն ըստ իմիք հաւանեցուցիչ է բացատրութիւնդ. սակայն եւ այնպէս չզօրէ լիով լուսաւորել միտքս եւ տաբաղաւանքս փարատել: — Խաղաղութիւնն ընդէ՞ր ընդհանրական եւ ամենայն ուրեք չէ՞:

Մ.— Թոյլ արա՛ ինձ շարունակել:

Յիշեցի թէ Յիսուս քարոզէր եւ աւետարանէր զարքայութիւնն Աստուծոյ. եւ իւր քարոզութիւնն նոյն ինքն իսկ խաղաղութեան աւետարանն էր: Իւր ողջոյնն էր՝ «խաղաղութիւն ընդ ձեզ» (Ղկ 24, 36), եւ արձակելոյ բանաձեւն՝ «երթ ի խաղաղութիւն» (Մկ 5, 34 եւ այլուր). եւ յորժամ հրաժեշտ տայր աշակերտաց՝ իւր խօսքն էր՝ «խաղաղութիւն թողում ձեզ, զիսաղաղութիւն զիմ տամ ձեզ», բայց կը յարէ՛ «ոչ որպէս աշխարհս տայ, տամ ես ձեզ» (ՅՆ 14, 27), վասն զի խաղաղութիւնն՝ զոր աշխարհս ընծայէ՛ պատիր է եւ խառնայ. վասն որոյ կանխաւ կը զգուշացուցանէ

զաշակերտս թէ՛ «յաշխարհի աստ նեղութիւն ունիցիք», միանգամայն քաջալերելով զնոսա այնու թէ՛ որպէս նա ինքն յաղթեց աշխարհի, եւ նոքին եւս կարող պիտի լինին տոկալ եւ յաղթել տառապանաց, նեղութեանց եւ փորձանաց աշխարհիս, եւ այդ՝ միայն խաղաղութիւն ունելով ընդ իւրեանց երկնաւոր Վարդապետին (Յճ 16, 33): Ապա ուրեմն ի ձեռն Յիսուսի եւեթ հնար է մարդոյ խաղաղութիւն ունել առ Աստուած, ըստ որում զրէ Պաւղոս Առաքեալ՝ «խաղաղութիւն կալցուք առ Աստուած ի ձեռն Տեառն մերոյ Յիսուսի Բրիտանոսի» (Հռ 5, 1): Արժան է յաւելուլ եւ զայս՝ թէ Առաքեալք զայլեւայլ թողութս իւրեանց խաղաղութեան ողջունիւ կը սկսանին (զ. օր. Հռ 1, 7: 1 Կր 1, 3: 2 Կր 1, 2: Գղ 1, 3: Եփ 1, 2: Փայ 1, 2: Կղ 1, 2: 1 Թս 1, 2: 2 Թս 1, 2: 1 Տմ 1, 2: 2 Տմ 1, 2: Տտ 1, 4: Փմ 3: 1 Պտ 1, 2: 2 Պտ 1, 2: 2 Թճ 3: Թղ 2: Թտ 1, 4), եւ խաղաղութիւն մաղթելով ընթերցողաց՝ ի գլուխ կը հանեն (Հռ 15, 13. 33: 2 Կր 13, 11: Եփ 6, 23: 1 Թս 5, 23: 2 Թս 3, 16: 1 Պտ 5, 14: 3 Յճ 15): — Ահաւասիկ, բարեկամ, ընդ հանուր Ս. Գիրսն. Կ. խաղաղութիւն կը քարոզուի, աւանդան ուրեք խաղաղութեան օրհնութիւնք կ'ընծայուին:

Հ.— Հանդերձ այսու ամենայնիւ բուն առեղծուածն հրեշտակային երգոյն կը մնայ անլոյծ:

Մ.— Առ այժմ սակաւիկ մի եւս երկայնամիտ լեր. ապա խելամուտ կը լինիս, եւ միտքդ կը լուսաւորուի: — Դու անշուշտ կը հաւատաս «Զի այնպէս սիրեաց Աստուած զաշխարհ, մինչեւ զմրդին իւր միածին ետ . . . զի փրկեցցի աշխարհ նովաւ», եւ զարձեալ թէ՛ «լոյս եկն յաշխարհ, եւ սիրեցին մարդիկ զխաւար առաւել քան զլոյս» (Յճ 3, 16 հհ.), եւ թէ Յիսուս Բրիտանոս «էր լոյսն ճշմարիտ», որ «յիւրսն եկն, եւ իւրքն զնա ոչ ընկալան» . . .

Հ.— Այո՛, «իսկ որք ընկալանն զնա՛ ետ նոցա իշխանութիւն որդիս Աստուծոյ լինել որոց հաւատացեան յանուն նորաց» (Յճ 1, 9 հհ.). զիտակ իսկ եմ այսմ ամենայնի:

Մ.— Դո՛ւ եմ զի գիտես, ապա ուրեմն ուշ գիր. ո՛չ ապաքէն ասէ Դիր՝ «Բան-

զի երեւեցաւ շնորհն Աստուծոյ փրկիչ ամենայն մարդկան» (Տտ 2, 11) . . .

Հ.— Այո՛, ճիշդ է. արդ՝ զի՞նչ կամիս զհետ բերել:

Մ.— Կամիմ ցուցանել՝ թէ հետեւաբար խաղաղութիւնն եւս շնորհք մի էր՝ որ ի ձեռն Յիսուսի Փրկչին պարզեւեցան համօրէն մարդկան, իսկ մարդիկ առանց երկամտութեան ազատ են զայդ շնորհ ընդունելոյ կամ մերժելոյ, քանզի ընտրութեան կարողութիւնն ունին:

Հ.— Ըստ այսմ մարդոյս անձնիշխան կամաց թողուած է ընդունելութիւն կամ չընդունելութիւն խաղաղութեան:

Մ.— Անշուշտ. զի, առանց ամենայն հակառակութեան, արժանաւորաց եւեթ սեպհական է խաղաղութիւնն. այնոցիկ որք զնան «արժանի Տեառն յամենայն հաճութեան, յամենայն գործս բարութեան պտղաբերք եւ աճեցունք զխաղաղութեամբն Աստուծոյ» (Կղ 1, 10. հմտ. Եփ 4, 1 հհ. եւ Փայ 1, 27. հն.), միով բանիւ որք արժանի են արքայութեանն Աստուծոյ (2 Թս 2, 5 եւ յայլ տեղիս). որ՝ ըստ յառաջագոյն տասցելոցն՝ ո՛չ այլ ինչ է բայց եթէ արդարութիւն եւ խաղաղութիւն (հմտ. եւ Եր 12, 14: 2 Պտ 3, 14, այլովքն հանդերձ):

Հ.— Ապա ուրեմն ո՛չ համօրէն ազգի մարդկան շնորհեցաւ խաղաղութիւնն:

Մ.— Բնա՛ւ ոչ յայդ միտս իմանալի է բանս: Մանաւանդ թէ բովանդակ աշխարհի պարզեւեցաւ, միայն թէ՛ պայմանաւ հաճութեանն Աստուծոյ:

Հ.— Այ բարեկամ. ուրեմն հրեշտակային երգոյն հաճութիւն բառն ո՛չ եթէ մտրդիմն վերագրելի է. ո՛վ նորօրինակ յեղաշրջման իմաստի: Բայց սակայն . . .

Մ.— Խնդրեմ, փոքր ինչ եւս համբերէ՛. գիտեմ զի՛նչ ի միտս ունիս ընդդիմաբանել: — Յայտ իսկ է՝ թէ խաղաղութիւն, քրիստոնէական առմամբ, կը վայելեն միայն որք հաճոյ են Աստուծոյ, զի «ո՛չ գոյ խաղաղութիւն ամպարշտաց» (Ես 48, 22 եւ 57, 21). եւ ապա յայտ է՝ թէ «առանց հաւատոց անհնար է հաճոյ լինել Աստուծոյ. այլ հաւատալ արժան է այնմ որ մերձեանայ առ Աստուած՝ թէ է՛ Աստուած, եւ որ խնդրենն զնա՛ լինի պարզեւատու» (Եր 11, 6). հետեւաբար պարտ է իւրաքանչիւր հաւատացեալ քրիստոնէի

քննել և թէ զի՞նչ են կամքն Աստուծոյ՝ բարին և հաճոյն և կատարեալն» (Հո 12, 2, հմտ. Հո 6, 12 հհ. և 1 Թս 2, 4), և ըստ այնմ վարուք և բարութ զնալ ըստ պատուիրանաց Աստուծոյ, «իրբեւ զորդիս լուսոյ» (Եփ 5, 9) և ծառայել օրինացն Նորա (տ. Հո զլ. 7-8), որովհետեւ «նորհուրդ Հոգւոյն կեանք է և խաղաղութիւն» (Հո 8, 6), և ալի որ Հոգւոյն Աստուծոյ վարին, նոքա են որդիք Աստուծոյ (Հո 8, 14). և Պաղոս Առաքեալ մանրամասնաբար կը ցուցանէ թէ զի՞նչ կը նշանակէ «զնալ ըստ Հոգւոյն» ի թղթին առ Հռովմայեցիս (Հո 12, 1-21). զարձեալ միւսանդամ ի թղթին առ Գաղատացիս մի ըստ միտջէ կը թուէ զպատու Հոգւոյն, այս է՝ սէր, խնդութիւն, խաղաղութիւն, և որ ի կարգին (Գղ 5, 22 հհ.): Քաջ գիտես նաեւ՝ թէ «զլուս պատուիրանին սէր է, ի սուրբ սրտէ և ի մտաց բարեաց և յանկեղծաւոր հաւատաց» (1 Յմ 1, 5): Նա ինքնին «Աստուած սէր է» (1 Յհ 4, 16): Աստուածսիրութիւն և ընկերսիրութիւն զլիսաւոր առաջին սկզբունքն են քրիստոնէական հաւատոց՝ որ ինքնին զլիսովին կրօնքն է սիրոյ. և Ս. Գիրք Նոր Կտակարանի ողջ բովանդակ քարոզութիւն են սիրոյ (միտ գիր մասնաւորապէս ընթերցուածոց Մթ 22, 36 հհ. Հո զլ. 13: Գղ 5, 14: Յհ 13, 34: 15, 12: Եփ 5, 2: 1 Յհ 1 Կր զլ. 13, և այլ բազում տեղիս): Աէրն է «զօգ կատարմանն» (Կղ 3, 14), որով և եթ խաղաղութիւնն Քրիստոսի ի սիրտս մեր հաստատեալ լինի (Կղ 3, 15), — և ի սոյն իսկ խաղաղութիւն կոչեաց զմեզ Աստուած (1 Կր 7, 15): Եւ զլուս բանիցս, խաղաղութիւն ընդ Աստուծոյ, ի ձեռն Փրկչին մերոյ, և խաղաղութիւն ընդ միմեանս, ա՛յս է կոչումն քրիստոնէին. (հմտ. առ այս մասնաւորապէս Մկ 9, 49: Յհ. 16, 33: Հո 5, 1: 12, 18: 1 Թս 5, 13: Եր 12, 14, այլովքն հանգերծ):

Հ.— Ամենայն ինչ՝ զոր խօսեցար, սիրելի բարեկամ, ընդունելի է ինձ. զնոյն հաւատս, զնոյն դաւանութիւն ունիմ և ես: Բայց սակայն ո՞ւր մնաց լուծումն խնդրոյս, այս է՝ ճշգրիտ մեկնութիւն իմաստի հրեշտակային օրհնեղութեան:

Մ.— Արդարեւ, գուցէ արտաքոյ քան զչափն երկայնաբանցի: Եւ արդ, ժամ իսկ

է ի կարծեցեալ զժուարիմացութիւն երգոյս դալ, և փոքրիկ իմն գործողութեամբ տարակոյսդ զարմանել:

Հ.— Աղէ՛, զի՞նչ է այդ գործողութիւն:

Մ.— Յայտ է թէ՛ հրեշտակային երգն, ըստ սովորական ընկալեալ բնագրին, և բնքմասնեայ է՝

Փառք ի բարձունս Աստուծոյ,
և յերկիր խաղաղութիւն,
ի մարդիկ հաճութիւն:

Արդ՝ եթէ ջնջեմք զստորակէտն զկնի բառիս «խաղաղութիւն», և փոխանակ հաճութիւն ընթեռնուեմք՝ հաճութեան (սեռական), խօսքն լինի երկմասնեայ. . .

Հ.— Զի՞նչ.— բնագրին ըստ կամս ուղեւ յարդարեւ,— զհաճութիւն ըստ հաճոյիցդ ի հաճութեան փոխեւ.— զի՞նքդ և որո՞վ իրաւամբ մարթի այդմ լինել:

Մ.— Քա՛ւ լիցի ինձ յայսպիսի ինչ համարձակել.— Ի՞մ ձեռնարկութիւն չէ՛ ինչ կամայական, այլ հիմնեալ ե ի վերայ հնազոյն յունական ձեռագրաց, որք ըստ այսմ օրինակի կ'ընթեռնուն զհեշտակային օրհնեղութիւնն:

Հ.— Ո՞վ զարմանացս. միթէ կա՞ն ի Ս. Գիրս ն. Կ. այլակերպութիւնք պէսպէս օրինակաց:

Մ.— Անշո՛ւշտ, յոգնաթիւ և բազմադիմի են պէսպէս ընթերցուածք ի Ս. Գիրս:— Կարծեմ թէ գիտես՝ թէ Ս. Գիրք Նոր Կտակարանի բոլորեքին գրեալ են յունարէն լեզուաւ, որ յԱռաքելական դարուն համաշխարհական ի կիր արկեալ լեզուն էր: Իսկ Հայերէն թարգմանութիւնն կատարուած է ի յունարէն բնագրէն, ի սկիզբն Ե. դարուն. և եթէ կը փափաքիս առ այս լայնագոյն ստոյգ տեղեկութեանց, կարող ես ուսանել ի «Ներածութեանէ» մատենի որ է՝ «Յայտնութեանն Յովհաննու հին Հայ թարգմանութիւն» (տպ. Ս. Յակ. յերուսաղէմ, 1911), էջ ՄԼԳ-ՄԿԵ:

Շարունակելի

Ֆ. Յ. Մ.

